

KURAATTORIEN JA KOULUPSYKOLOGIEN MAAKUN- NALLINEN TYÖKOKOUS

Aika Ti 12.6.2018 klo 8.30–16.00
Paikka Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva, Kukkumäentie 27, JYVÄSKYLÄ
Kutsutut Keski-Suomen kuntien kuraattorit ja koulupsykologit

Päivään osallistui yhteensä 40 kuraattoria ja 28 psykologia eri puolilta maakuntaa, lähes kaikista Keski-Suomen kunnista sekä muita asiantuntijoita. Osallistujia oli esi- perus- ja toisen asteen oppilaitoksista asiakaskunnan ollessa kuusivuotiaista yli kuusikymmppiisiin.

Aamupäivä suunnattu ensisijaisesti kuraattoreille:

8.30 Aamukahvia tarjolla (Koske tarjoaa)

9.00–9.15 Työkokouksen avaus ja lyhyt esittäytymiskierros

9.15–10.15 Kuraattorityön kuulumiset Keski-Suomessa
Käydään yhdessä keskustellen kuntien kuraattorityön ajankohtaisasioita

Perusopetuksessa mietityttää mm. pelaaminen, nuuskan käyttö, mielenterveys- ja päihdeongelmat, täysi-ikäiset turvapaikan hakijat, joilla ei ole muita palveluja riittävästi tarjolla, neuropsykiatriset pulmat, kun nuori ei kiinnity hoitoon, joka näkyy esim. kuntoutusrahahakemusten kasvuna.

Runsaasti apua ja tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kohdalla pohdittua, mikä kuuluu kuraattorin työnkuvaan. Useinkaan ei ole paikkaa, mihin ohjata ja kuraattori jää helposti hoitavaksi tahoksi. Oppilasta pompotellaan helposti, jos hän ei ole motivoinut psykiatriseen hoitoon. Kuraattorille kuuluu kaikki asiakkaat, hän ei voi kieltäytyä vastaanotosta.

Pelaaminen ei ole itsessään välttämättä ongelma, vaan tyypillisesti taustalla on jokin muu asia, joka näkyy ongelmapelaamisena.

Oppilaat ovat eriarvoisessa asemassa oppimisen tuen näkökulmasta.

Esiopetuksen oppilashuollossa ei ole resursseja riittävästi. Tarvitaan perhetyötä ja vanhemmuuden tukea jo varhaiskasvatuksen aikana, jolloin voidaan puuttua pulmiin ajoissa ja ennaltaehkäistä ongelmien kasautumista.

Suurena haasteena on **toisen asteen reformin** tuomat muutokset. Aikuisopiskelijat ovat lisänneet selvästi kuraattorien työtä.

Nuorten ohjaus ammatillisiin opintoihin ontuu: mm. lääkäreiltä tulee lähetteitä, jotka ohjaavat opiskelijoita täysin väärille aloille. Koulutusalojen tuntemus on heikkoa mm. lääkäreiden keskuudessa (värisokeus, jauhopölyallergia). Harkinnanvaraisten lausuntojen kirjoittajien tietoisuus ammattialoista on myös tärkeää. Taustalla on myös usein tietojensiirron kieltämistä perheen puolelta.

Tiedonsiirto toiselle asteelle on oleellinen yhdyspinta onnistuneen opintotien etenemisen turvaamiseksi. Edellyttää luottamusta nuoren kanssa, mutta myös vanhempien kanssa. Maakunnallista rakennetta hallittuun siirtymiseen tiedonsiirtoineen peruskoulusta toiselle asteelle ei tällä hetkellä ole. Oppilashuoltotiedot eivät liiku, oppimisen tuen tiedot siirtyvät. Yksittäisissä tapauksissa oppilashuoltotiedot on saatu liikkumaan oppilaan ja huoltajan suostumuksella. Tästä on hyviä kokemuksia.

Tarvitaan uudenlaisia yhteistyökäytäntöjä perustason ja erityistason palveluiden välillä. Miten voisimme kehittää ja edistää näitä? Miten saadaan lisäresurssia, henkilöitä, koulunkäynnin puolelle oppimisen ja hyvinvointityön tueksi? Kuultiin esimerkkejä vaikuttamistavoista: On pyritty vaikuttamaan suoraan palvelujohtajaan häntä tapaamalla, kuvaamalla kirjeen avulla huolta koulujen tilanteesta, mm. erityisopettajan tarpeesta; Opiskeluhuollon ohjausryhmä on ottanut kunnassa kantaa joihin asioihin, tällä on ollut vaikutusta; Lapsen elämäntilanteen sanoittaminen opettajalle, jotta opettaja saisi ymmärrystä lapsen tilanteesta

10.15–11.00 Ajankohtaiskatsaus Keski-Suomen lasten, nuorten ja perheiden kehittämishjelma KSLAPE:en sekä K-S sote- ja maakuntauudistukseen

Senja Hirsjärvi, hankekoordinaattori ja Hanna Hämäläinen, muutosagentti

Diat liitteenä

Keskustelua

Hanna Hämäläinen kertoi, että kuntien LAPE-ryhmät koordinoivat kehittämistyötä. Keskustelussa kävi ilmi, että monella kuraattorilla ei ole tietoa oman kunnan LAPE-ryhmästä tai siellä käsitellyistä asioista. Ryhmien yhteystiedot ovat KSLAPE-sivuilla: <http://www.ks2020.fi/uudistuksen-karkihankkeet/kslape/tyoryhmat/>

Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että jokaisella lapsella on ainakin yksi harrastus. Tätä silmällä pitäen toivottiin koontia kuntien harrastusmahdollisuuksista. Todettiin myös, että lasten kiinnittyminen harrastustoimintaan edellyttää vanhempien tukea. Erityinen huomio tulee kiinnittää lapsiin ja nuoriin, jotka eivät tätä tukea vanhemmiltaan saa.

Sote- ja maku-uudistuksesta todettiin, että käytännön yhteistyötä voidaan rakentaa riippumatta siitä, toteutuuko uudistus vai ei. Pohdittiin myös, kuinka soten siirtyminen kunnista maakunnalle vaikuttaa yhteistyökäytäntöihin. Lähes kaikissa Keski-Suomen kunnissa sote ja sivistys ovat jo erillään, joten kokemusta tästä on. Erilaiset toimintakulttuurit vaikuttavat yhteisöllisen työn tekemiseen, esimerkkinä nostettiin kuraattorien ja koulu-terveydenhoitajien yhteistyö. Uuteen järjestelmään on luotava rakenteet yhteistyölle, jossa toiminta on joustavaa ja hallinnonalat helposti ylitettäviä. Päätöksenteko ei saa karata paikallistasolta. Nämä ovat ennen kaikkea johtamisen kysymyksiä. Kuntien perhekeskustoimintamalli esitettiin yhtenä ratkaisuna sote-maku-yhteistyöhön.

11.00–12.00 Lounastauko (omakustanteinen)

Iltapäivä suunnattu koulupsykologeille ja kuraattoreille:

12.00–12.45 Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen – moniammatillista yhteistyötä

hyvinvointikoordinaattori **Nina Peränen**, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri

Diat liitteenä

- Keski-Suomi on profiloitumassa parhaillaan hyvinvoinnin edistämisen maakunnaksi yliopistosairaala-alueiden rinnalle
- Tällä hetkellä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä lähdetään liikkeelle siitä, mitä ihminen tarvitsee, mihin hän on valmis, mitä jo tietää, mitä tarvitsee tuekseen?
- Kärkihankkeet vievät asiakaslähtöistä ajattelua ja osallisuutta eteenpäin
- Terveyden määritelmä: terveyden kokemus on hyvin subjektiivinen. WHO:n määritelmässä on edetty kohti kokonaisvaltaisempaa käsitystä terveydestä.
- Kunnan tehtävänä on edistää kuntalaisen terveyttä ja hyvinvointia
- Millä hyvinvointia mitataan? Kansallinen tilastotieto, paikallinen räätälöity tieto (itsearviointi TEAviisari) ja kokemustieto (mm. kokemusasiiantuntijat)
- Sote- ja maku-valmistelu:
 - kansallisella tasolla odotellaan lakeja ja vaaleja, Keski-Suomessa valmistelussa järjestämisen ja tuottamisen tehtävät, järjestämissuunnitelma, maakunnallinen hyvinvointikertomus
 - kunnissa jatkuvan hyvinvointityön vahvistaminen tärkeää
 - henkilöstön infoaminen ja valmistelu muutokseen

- Uutena hyvinvoinnin haasteena eri-ikäisten kokemana yksinäisyys
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen portaat kunnan toiminnassa: portaiden avulla voi arvioida kunnan toimintaa

Pohdittavaksi:

- Mitä on oppilaitosten yhteinen työ promootion näkökulmasta?
- Millä portaalla ”oma” koulu/oppilaitos menee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen portailla?

12.45–14.00 Yhteisöllinen työ Keski-Suomessa: esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Taina Laitinen ja Mira Ojalehto / Äänekoski: Ilmiöpohjainen oppilashuolto perusopetuksessa: koulupoissaoloihin puuttuminen

Väkivaltaisia lapsia koulussa, Tunteikkaat tytöt, ”Äänekosken Itäkeskus”

- Puheenvuoron tavoitteena kuvata prosessia, miten yritetty saada eri toimijoita sitoutumaan tiettyjen ilmiöiden suhteen
- kutsutaan kaikki ilmiötä koskevat henkilöt saman pöydän ääreen – myös asiaan epäsuorasti liittyvät tahot
- onnistumisen edellytyksenä yhteiset toimintatavat ja sitoutuminen toimintaan, lisäksi varhainen tunnistaminen tärkeää → tämän jälkeen luodaan rakenne, miten toimitaan yhteisesti (”a goal without a plan is just a wish”)
- pitää miettiä tarkkaan, miten saadaan kaikki sitoutettua toimintaan

Minna Wikgren ja Leena Kiiveri / Gradia: Yhteisöllisen työn vinkkejä

- ”korvina oleminen opettajille” ja tiedon vieminen (rakenteisiin vaikuttaminen)
- opiskeluterveydenhuollon kiintiöajat, jolloin verkostotyö mahdollistuu
- ryhmän tarpeesta nousevat interventiot
- kuraattorin aloittaville opiskelijoille: Mitä hyvä opiskeluarki on? Onko jotain, mihin kaipaavat muutosta? Onko jotain, mikä on huonosti?

Senja Hirsjärvi / KSLAPE: Hyvinvointityö

”Kohdataan yksilönä, tuetaan yksilönä” on vahva LAPE koulun hyvinvointityön sanoma.

- Yksin tekemisen rakenteet ovat edelleen vahvoina
- Työntekijä tulee koulun ulkopuolelta

- Monitoimijaisen hyvinvointityön johtaminen: Kuka vastaa kehittämisestä? Perhekeskus-toimintamalli on ydinrakenne kunnan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden osalta.
- kiusaamisen tunnistaminen, puheeksi ottaminen, jälkihoito – miten nämä vaiheet tunnustetaan, tunnustetaan ja toteutetaan
- koulunkäyntikyky-diaan koottu keskeiset asiat, kyse laajasta kokonaisuudesta

14.00–15.00 Ryhmätöiden koontia

Koulupoissaoloihin puuttuminen:

- varhainen tunnistaminen tärkeää
- koko kunnan toimijoiden sitoutuminen, selkeä toimintamalli ja toimintatavasta tiedottaminen
- roolit ja vastuut selkeitä, opettaja on kuitenkin avainasemassa seurannassa

Monitoimijaset yhteistyökäytännöt:

- olemassa on erilaisia malleja
- yhteistyökumppanit ovat enemmän koulun ulkopuolia toimijoita, opettajien sitoutuminen haastavampaa
- malleja on mahdollista siirtää toiseen ympäristöön, mutta tämä vaatii resursseja, aikaa, variaatioita siirrettävä ympäristö huomioiden

Check In Check Out (CICO) -malli: tukeminen positiivisen toiminnan kanssa

- koulussa tiimi, joka toimii opettajien ja koulunkäynnin ohjaajien kesken
- mietitään, mitkä ovat lapsen käyttäytymisen pulmat ja mitä tavoitteita kohti lapsi lähtisi etenemään
- positiivisen palautteen antaminen on hyvin haastavaa, tätä harjoiteltava

Koulunkäyntikyky

- kuvaava, monikäyttöinen dia, olisi hyvä jakaa opettajien ja muiden koulun arjen toimijoiden kanssa
- opettajan asenteella on iso vaikutus! Toisaalta opettajan työ on hyvin haastavaa
- koko koulun henkilökunnalla on vastuu tukea oppilaan koulukykyä → tämän tiedostaminen!
- Tärkeää tunnistaa oppilaan vahvuudet, niiden korostaminen ja niissä tukeminen; kodin merkitys

Toimivat yhteistyökäytännöt

- listaus eri tasoilla tehtävistä yhteistyökäytännöistä: mm. konsultaatioajat opettajille kuraattorille ja psykologille; nivelvaihepalaverit; ryhmäytymispäivät; luokkaprosessien toimintatavat (opettajan työparina); erilaiset tunnetaitojen vetäminen;

15.00–15.20 VIP-verkosto – uusi alueellinen yhteistyöverkosto ja sen toiminta Keski-Suomessa

ohjaava opettaja **Merja Koivisto**, Onerva Valteri-koulu

Diat liitteenä ja lisäksi osallistujille tiedoksi: <https://vip-verkosto.fi/>,
<https://www.valteri.fi/vaativan-erityisen-tuen-vip-verkostot-kaynnistyyvat/> ja esimerkki monialaisen yhteistyö koulutuksesta:
[https://www.lyyti.fi/reg/Lastensuojelun ja koulun yhteistyö ja opiskelu huollon uudet toimintamallit 4211](https://www.lyyti.fi/reg/Lastensuojelun_ja_koulun_yhteisty_o_ja_opiskelu_huollon_uudet_toimintamallit_4211)

Oppilashuollon väki halutaan mukaan VIP-verkoston aluetapaamisiin ja kehittämiseen. Kutsu verkostoon on lähetetty kuntiin sivistystoimen kautta.

Toisen asteen VIP-verkoston kehittämistyö on käynnistynyt vuoden 2018 alussa. Mukaan pääsee Päivi Norvapalon kautta.

15.20–15.40 Voin hyvin! - yhteisöllisen työn kehittäminen toisella asteella
nuoriso-ohjaajat **Mira Huotari** ja **Heli Metsänen**, Gradia

Diat liitteenä

Hankkeen tavoitteet:

- yhteisöllisyyden vahvistaminen,
- opiskelu huollon verkostojen osaamisen kehittäminen ja
- osallisuuden kehittäminen rakenteita kehittämällä (yhteisöllisten opiskelu huoltoryhmien kehittäminen)

Opiskelu huollon toisen asteen verkoston vuosittaisesta kehittämis päivästä on tarkoitus tulla pysyvä rakenne. Ensimmäinen järjestettiin 7.6.2018.

15.40–15.50 Luo luottamusta – suojele lasta -opit käytäntöön
Senja Hirsjärvi & Hanna Hämäläinen, KSLAPE

Luo luottamusta -sivuston materiaali on käytettävissä osoitteessa:
<https://verkkokoulut.thl.fi/web/suojele-lasta>. Materiaaleja voi kokonaisuuksina tai osina, kulloisiinkin tarpeisiin sovellettuna. Katsottiin esimerkkinä yksi video ja siihen liittyvät kysymykset.

Käyttökokemusta oli yhdellä osallistujalla. Sivuston materiaallinen soveltaminen vaati ennakotutustumista aineistoon sopivien osien valikoimiseksi. Osa herätti enemmän ja osa vähemmän keskustelua. Osioiden läpikäymiseen tarvittava aika on suuntaa antava.

15.50 Työkokouksen jatkosta sopiminen ja päivän päätös

Sovittiin jatkoa vuoden päähän (siht. huom! alustavasti ti 11.6.2019). Kartoitetaan mahdolliset muut samaan ajankohtaan sijoittuvat vastaavat tapahtumat sekä tarkennetaan sen perusteella päivä ja kohderyhmä alkuvuonna.

Vuoden 2019 työkokouksen suunnitteluryhmään ilmoittautuivat:

- Paula Hankila, Saarijärvi
- Seija Hartikainen-Tattari, Jyväskylä

Myös muut työkokouksen sisällön suunnittelusta kiinnostuneet ovat tervetulleita mukaan ryhmään. Ilmoittautumiset työkokouksen koordinoinnista vastaavalle Sivi Talvensolalle.

Lisätietoja:

Sivi Talvensola, suunnittelija, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
sivi.talvensola(a)koske.fi, 0400-904663